

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

KIRJANPITÄJÄN OIKEUDELLINEN VASTUU

Jenni Viitala

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2018
Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

VIITALA, JENNI:
Kirjanpitäjän oikeudellinen vastuu

Opinnäytetyö 25 sivua
Kesäkuu 2018

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia kirjanpitäjän oikeudellista vastuuta tilitoimistossa. Työ on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ja siinä tarkastellaan kirjanpitäjän oikeudellista vastuuta tilitoimiston näkökulmasta ja oikeudenkäyntien pohjalta. Opinnäytetyön tekijä haluaa työllään tuoda esiin uusia riskejä, joita alalla ei ole aiemmin havaittu.

Kirjanpitäjän työ on kokenut valtavan muutoksen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kirjanpito on muuttunut valtaosassa tilitoimistoissa sähköiseksi ja automaatio on lisääntynyt. Samalla aiemmin perinteisen kirjanpitäjän rooli on muuttunut teknisestä toteuttajasta yhä enemmän asiantuntijuutta kohti, mikä onkin asettanut aivan uudenlaiset haasteet kirjanpitäjän vastuulle tekemästään työstä.

Kirjanpitäjän työtä ohjaavat hyvä tilitoimisto- ja kirjanpitolain ja KILAn ohjeiden sekä tilintarkastuslautakunnan normien nojalla. Näiden lähtökohtana onkin tuottaa raportteja, joista saa oikean ja riittävän kuvan yrityksen toiminnasta. Samalla kirjanpitäjällä tulee olla laaja tietämys verotuksesta sekä hänen tulee seurata uusien säädösten ja lakien vaikutusta tehtävään kirjanpitoon.

Kirjanpitäjä nähdäänkin yhä useammin asiantuntijaroolissa, mikä on vaikuttanut myös kirjanpitäjien oikeudelliseen asemaan aiempaan verrattuna. Mitä enemmän kirjanpitäjällä on vastuuta ja valtuuksia asiakkaan kirjanpitoon, sen mukaan määräytyy hänen yhä suurempi vastuunsa valmiista kirjanpidosta.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration

VIITALA, JENNI:
Juridical Liability of an Accountant

Bachelor's thesis 25 pages
June 2018

The purpose of this bachelor's thesis was to explore the juridical liability of accountants in an accounting company. This thesis is a qualitative research and it considers how accountants' juridical liability in accounting companies has changed and how legal proceedings have impact on their liability. Through this thesis the writer wants to show the risks that have not yet been realized in this business field.

Accountants' work has radically changed in the past decade. Accounting has changed to be digital and automatic in most accounting companies. At the same time traditional accounting has changed from mechanical work to be more specialist work. The change to specialist work has set new kinds of challenges to accountants' juridical liability.

Guidelines on accounting are accounting law, financial statements, guidelines of good accounting, KILA's directions and accounting companies' good behavior. The idea is to make good reports to show the right and realistic image of clients' business. At the same time the accountant should have a wide view on tax law and follow new directions and guidelines.

Accountants' work has been turned to a specialist role, which has influenced on their role of juridical liability. When the responsibility of accountants has grown on clients' accounting and partly on clients' daily business, the juridical liability of their work and accounting results has grown to a great extent.

Key words: accountant, specialist, accounting company, juridical liability

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	HYVÄ KIRJANPITOTAPA	8
2.1	Hyvä kirjanpitolata	8
2.1.1	Kirjanpitäjän asema	9
2.1.2	Kirjanpitäjän eri roolit	10
2.2	Tilitoimiston asema ja vastuu	11
3	TALOUSRIKOKSEN MUODOT	14
3.1	Kirjanpitorikokset	14
3.1.1	Verorikos	15
3.1.2	Velallisen rikos, kirjanpitorikos RL 30:9§	15
3.2	Oikeustapaukset	16
3.2.1	KKO 2010:91	16
3.2.2	KKO 2016:2	17
3.2.3	KKO 2007:102	17
4	ASiantuntijavastuu ja -asema	19
5	POHDINTA	22
	LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

Kirjanpitolaki edellyttää, että jokainen, joka harjoittaa ammatti- tai liiketoimintaa on kirjanpitovelvollinen tästä toiminnastaan (kirjanpitolaki 1:1§). Laissa määritellään myös tavat, joilla kirjanpito tulee järjestää. Kirjanpidon tulee antaa riittävä ja oikea kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Kirjanpidon riittävä ja oikea kuva korostuu erityisesti rikoslain kirjanpitorikoksen määritelmässä (rikoslaki 30:9 §), joka pohjautuu tähän määritelmään riittävän kuvan kautta. Kirjanpitäjällä on keskeinen rooli tämän tavoitteen tuottamisessa. Kirjanpitäjän rooli onkin muuttunut viime vuosina yhä enemmän asiantuntijaksi ja yrittäjän neuvonantajaksi. Tämä muutos on saanut aikaan prosessin, jonka johdosta kirjanpitäjän oikeudellinen vastuukin on muuttunut. Aiemmin kirjanpitäjä toimi vain saamiensa tositteiden pohjalta tilioimällä, mutta nykyhetkenä kirjanpitäjä toimii yhä enemmän vuorovaikutuksessa yrittäjän kanssa ohjeistaen häntä yritystoiminnassaan. Yrittäjien puolelta on myös lisääntynyt toive kirjanpitäjän antamasta asiantuntijavastuusta edistää liiketoimintaa ja tulkita lukujen merkitystä tilinpäätöksessä. Kirjanpitäjän työ perustuukin lakeihin ja asetuksiin, joita hänen on noudatettava työssään tarjotakseen hyvää kirjanpitoa noudattavan oikean ja riittävän kuvan yrityksen toiminnasta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016.)

Tilitoimiston palveluihin kuuluu kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatiminen asiakkaan laskuun toimeksiantosopimuksen perusteella. Toimeksiantosopimuksella onkin tärkeä rooli määrittää oikeat välineet tilitoimiston riskienhallintaan hyvän työn laadun ja vastuuvakuutuksen kanssa. Vastuu kirjanpidon oikeudellisuudesta on ollut perinteisesti yrityksellä ja sen johdolla, mutta kirjanpidon mullistuessa myös kirjanpitäjän voidaan katsottavan joutua vastuuseen asiantuntijavastuun pohjalta. (Vento 2009.)

Asiantuntijavastuulla tarkoitetaan erilaisissa ammattitehtävissä työskentelevien henkilöiden vastuuta, joiden toimeksiantoihin sisältyy erilaisia vastuu- ja riskikysymyksiä, kuten lakimiehillä ja lääkäreillä. Asiantuntijavastuulla tarkoitetaan myös ammattilaisena työskentelevän henkilön työhön tai toimeksiantoihin kohdistuvaa riski- ja vastuukysymyksiä. Taloushallinnon ja kirjanpidon sähköistyminen ja automatisoituminen onkin saanut aikaan, että asiantuntijavastuuta voidaan soveltaa myös kirjanpito-tehtävissä. Samaten on jo noussut oikeustasolla esille, kuinka tätä aseman muutosta on alettu soveltaa

myös oikeuskäytännöissä, joissa kirjanpitäjän asema on selvästi alkanut muuttua kohti asiantuntijuutta. Asiantuntijaksi muuttuminen vaikuttaa työnkuvaan ja nimikkeisiin käytännötasolla, mutta myös konkreettisesti taloushallinnossa kirjanpitoa ja neuvoja antavan henkilön oikeusturvaan omaa työtään koskevissa vastuuasioissa. Ihmisten luottamus asiantuntijoilta saamiinsa neuvoihin on korkeassa asemassa Suomessa, mistä johtuen myös virheellisten neuvojen antaminen saattaa aiheuttaa asiakkaalle suuren taloudellisen vahingon. (Vento 2009.)

Käräjäoikeustasolla on ilmennyt muutamia tapauksia, joissa kirjanpitäjä on joutunut vastuuseen toimistaan, mutta taustalla on ollut selkeästi kirjanpitäjän tietoisesti tekemä rikkomus ja oman taloudellisen hyödyn hakeminen (Kemi -Tornion käräjäoikeus 2017). Näitä tapauksia on harvemmin ilmennyt ja useimmiten kirjanpitäjä onkin ollut vain todistajan roolissa oikeustapauksissa asiakkaansa tekemästä rikkomuksesta.

Opinnäytetyön aihe valikoitui opinnäytetyön tekijän omasta työskentelystä kirjanpitäjänä ja hänen esimiehensä suosituksesta paneutua asiaan paremmin, työnkuvan muuttamisesta sekä automaation vaikutuksesta kirjanpitoon ja kirjanpitäjän vastuun määräytymiseen tulevaisuudessa. Lisäksi aihe on herättänyt runsaasti keskustelua opinnäytetyön tekijän työyhteisössä, ja uusia ammattinimikkeitä ja mahdollisia uusia tuotteita ja toimintatapoja on pohdittu. Suuressa tilitoimistossa työskentelevänä opinnäytetyön tekijä halusi tutustua tarkemmin, miten eri osa-alueiden kuten myyntilaskujen ja palkanlaskennan jakautuminen eri osastoille vaikuttaa kirjanpitäjän vastuuseen lopullisesta kuukausikirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Lisäksi työnkuvan laajenemisen mukana tulevat uudet palvelut, kuten asiakkaan laajempi yritystoiminnan neuvominen, pöytä- ja velkakirjojen tuottaminen sekä palkkaa vai osinkoa laskelmien tekeminen, asettavat kirjanpitäjän aivan erilaiseen asemaan, jonka vaikutuksiin opinnäytetyön tekijä halusi tutustua syvemmin.

Opinnäytetyö on ennen kaikkea kvalitatiivinen tutkimus ja teorialähtöinen, jossa opinnäytetyön tekijä on tutkinut oikeudellista vastuuta kirjanpitäjän ja tilitoimiston näkökulmasta. Hän on tutustunut teorialähtöisesti erilaisiin taloushallinnon osa-alueisiin ja pohtinut sekä nostanut esille erilaisia omassa työssään kohtaamia ongelmia kirjanpitäjän vastuusta. Opinnäytetyö koostuu viidestä luvusta, jossa ensimmäisenä on johdanto ja toisena hyvä kirjanpito tapa avaamassa kirjanpitoa koskevia säädöksiä sekä ohjeita. Lisäksi toisessa luvussa avataan enemmän sekä kirjanpitäjän asemaa ja roolia että tilitoi-

miston asemaa ja vastuuta. Kolmannessa luvussa esitellään tarkemmin erilaiset yleisimmät talousrikoksen muodot ja lopuksi kirjanpitoon liittyvien oikeustapausten avulla avataan käytännössä kyseisten lakien vaikutusta sekä kirjanpitäjän päivittäiseen työhön että oikeuskäytäntöihin. Neljännessä luvussa paneudutaan sekä kirjanpitäjän että tilitoimiston muutokseen asiantuntijaksi ja mitä se sisältää käytännössä nyt ja tulevaisuudessa. Viimeisessä luvussa pohditaan ja kyseenalaistetaan aiemmin mainittujen asioiden vaikutusta kirjanpitäjän oikeudelliseen vastuuseen nyt ja tulevaisuudessa.

2 HYVÄ KIRJANPITOTAPA

2.1 Hyvä kirjanpitotapa

Kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitotapaa (kirjanpitolaki 1336/1997 1:3§). Lisäksi kirjanpitolautakunta ja tilinpäätöslautakunta antavat päätöksiä ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamiseksi paremmin käytäntöön. Hyvällä kirjanpitotavalla puolestaan tarkoitetaan lainmukaista juoksevaa kirjanpitoa ja julkista tilinpäätöstä. Kaikki edellä mainitut materiaalit tulee säilyttää lain vaatiman ajan niin, että niiden sisältöä voidaan helposti tarkastella ja tarpeen vaatiessa tulostaa viranomaisten ja tilintarkastajien toimesta. Tilinpäätöstä ja aineistoa saa muuttaa vain, jos ne ovat aivan välttämättömiä aineiston käsittelyn tai säilytyksen vuoksi varmistuen kuitenkin samalla sisällön ja alkuperäisen kirjausketjun säilyminen. (Kirjanpitolaki 2:7§.)

Hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjanpitäjää sitoo alan tuntemisvelvollisuus, selontekovelvoite ja huolellisuusvelvoite. Alan ollessa niin tarkasti säännöstelty ja yksityiskohtaisesti määritelty, korostuu kirjanpitäjän rooli ja asiantuntijan roolin merkitys kasvaa. Alan tuntemisvelvoite velvoittaa kirjanpitäjää tuntemaan myös asiakkaan alaa tarkemmin tietääkseen tarkat alaa koskevat säädökset, kuten rakennusosalalla käännteinen alv-käsittely. Selontekovelvollisuus määrittää kirjanpitäjää antamaan asiakkaalle ja viranomaisille kaikki tarvittavat tiedot kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Huolellisuusvelvoite onkin tärkein kirjanpitäjää sitova velvoite, kirjanpidon tulee olla niin selkeää ja lainmukaista, että se kestää ulkopuolisenkin tarkastelun. Edellä mainituista seikoista johtuen rooli asiantuntijana korostuu, kun ala on niin tarkkaan säännöstelty, jolloin voidaankin puhua vain yhden toimintatilan mallista. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016.)

Yleisimmät rikkomukset hyvää kirjanpitotapaa vastaan ovat huonot ja puutteelliset kirjaukset, puutteelliset tositteet tai kirjanpidon tekemisen laiminlyönti kokonaan (Lahti-Koponen 2007). Samalla tapaa kirjanpitotapaa voidaan laiminlyödä tekemällä kirjanpitoa vain osittain tai päättää, mitkä tapahtumat yrityksen kirjanpitoon halutaan laittaa tai mille osapuolille halutaan suorittaa maksuja. Tämä ja tiedon pimittäminen johtaakin mahdolliseen virheeseen ja epäoikeelliseen kirjanpitoon. (Lahti & Koponen 2007.)

2.1.1 Kirjanpitäjän asema

Kirjanpitäjän tehtävänä on kirjata saamansa tositteet aikajärjestyksessä oikeille kulutteleille. Lähtökohtaisesti asiakas on vastuussa toimittamastaan materiaalista ja sen oikeudellisuudesta ja kirjanpitäjä on vastuussa valmistuneesta kirjanpidosta, sen oikeasta aikataulusta ja teknisesti oikeasta sisällöstä saamansa materiaalin pohjalta.

Kirjanpitäjän asema sisältää erilaisia velvoitteita sekä laajaa lakien, verotuksen ja alojen tuntemusta. Samaan aikaan kirjanpitäjä on merkittävässä asemassa yrityksen toiminnassa antamalla useimmiten yrittäjille tärkeää tietoa heidän yrityksensä taloudellisesta tilanteesta sekä pitämässä huolen, että kaikki viranomaisilmoitukset tulee hoidettua oikeassa aikataulussa, jolloin yrittäjä saa keskittyä vain liiketoimintansa päivittäiseen pyörittämiseen. (Tuomi-Sorjola 2013.)

Kirjanpitäjän velvollisuuksiin kuuluu ennen kaikkea tehdä kirjanpitoa, joka antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen toiminnasta. Välttääkseen joutumasta oikeudelliseen vastuuseen tulee kirjanpitäjän täyttää seuraavia velvollisuuksia; puuttumis-, tarkkailu-, selvitys- ja pidättäytymis- sekä irtaantumisvelvollisuus. Puuttumisvastuulla tarkoitetaan kirjanpitäjän velvollisuutta vaatia asiakasta toimittamaan tarvittava materiaali oikeaan aikaan, ohjeistettava kirjanpitovelvollista toimimaan lain määrittämässä puitteissa, pidättäytyvä tekemästä selkeästi lainvastaisia tai muuten epäilyttäviä kirjauksia, kuten osakaslainaan kirjattavia omia kuluja, jotka eivät liity liiketoimintaan. Tarvittaessa kirjanpitäjällä on sekä oikeus että velvollisuus kieltäytyä tekemästä asiakkaan kirjanpitoa, jos kokee sen epäilyttäväksi tai lainvastaiseksi ja tarvittaessa on päätettävä toimeksiantosopimus. Tarkkailuvelvollisuus ohjaa kirjanpitäjää arvioimaan saamansa materiaalin ja tarvittaessa olemaan yhteydessä sen puutteista asiakkaaseen, sillä puutteellinen materiaali antaa kirjanpidossa väärän kuvan yrityksen toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta. Tarkkailuvelvollisuus velvoittaa kirjanpitäjää myös antamaan asiakkaalle selkeät ohjeet, mitä tositteita hänen tulee toimittaa, mutta myös velvollisuuden seurata yrityksen toimintaa jatkuvasti ja saada näin selkeä kuva sen taloudellisesta tilanteesta sekä arvioida kokonaisuutta, jolloin on helpompi vaatia selvitystä epäkohdista. Selvitysvelvollisuus antaa kirjanpitäjälle mahdollisuuden pidättäytyä tekemästä kirjausta, jos ei ole varma sen oikeellisuudesta ja asianmukaisuudesta ohjaten näin asiakasta antamaan tarvittavan selvityksen asiaan. Viime kädessä kirjanpitäjällä on oikeus vedota pidättäyty-

mis- ja irtaantumisvelvollisuuteen päättäen toimeksianto. Usein tähän tilanteeseen ajautetaan asiakkaan puutteellisen aineiston tai toistuvien maksamattomien kirjanpidonlaskujen vuoksi, jolloin kirjanpitäjä on estynyt tekemään työtään ja molempien osapuolien kannalta parhaimpina ratkaisuna nähdään silloin päättää toimeksiantosopimus. (Teppo Laine Eduhouse/Legistum 2017.)

2.1.2 Kirjanpitäjän eri roolit

Taloushallinnon alalla on yhä enemmän esille tullut nouseva palvelu- ja vaatimustaso, johon alan yritysten on pitänyt vastata. Tästä johtuen myös kirjanpitäjien tehtävä ja roolikuva on muuttunut huomattavasti aiempaan nähden. Kirjanpitäjät voidaankin jakaa työskentelynsä perusteella kolmeen eri kategoriaan; rutiinikirjanpitäjä, aktiivinen kirjanpitäjä ja taloushallintoa hoitava kirjanpitäjä, riippuen siitä, millaisissa tehtävissä he työskentelevät. (Tilisanomat 4/2005, Harri Vento.)

Rutiinikirjanpitäjä tekee juuri sen mitä nimestäkin voi päätellä, kirjaa kajoamatta ja rutiininomaisesti saamansa materiaalin eikä puutu asiakkaan liiketoimintaan ollen mahdollisimman passiivinen ja välttämättä ylimääräistä asiakaskontaktia.

Astetta pidemmälle mentäessä on aktiivinen kirjanpitäjä, joka jo osallistuu jollain asteella asiakkaan liiketoimintaan, eikä ole enää vain teknisenä toteuttajana. Hänellä on myös isompi rooli vastaanottaessa ja maksaessa asiakkaan laskuja rutiininomaisen kirjanpidon ohella.

Taloushallintoa hoitava kirjanpitäjä onkin vielä askeleen aiempia edellä ja lähentelee asemaltaan jo asiantuntijaa, jolloin nimike kirjanpitäjäksi voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Samalla hänen rikosoikeudellinen asemansakin muuttuu, kun astutaan yhä enemmän kohti asiantuntijan asemaa kirjanpitäjän sijaan. Taloushallintoa hoitava kirjanpitäjä osallistuuakin jo suoranaisesti asiakasyrityksen asioiden päättämiseen ja vaikuttaa mieliteillään sen toimintaa. (Vento 2009.)

Kirjanpitäjän roolina onkin aiemmin ollut enemmänkin toimia ongelmakohtien havainnoitsijana ja teknisenä toteuttajana kuin antaa suoranaisia neuvoja tai lisäarvoa asiakkaan liiketoimintaan. Kirjanpitäjä on ollut vastuussa tekemistään kirjauksista ja asiakas toimittamastaan materiaalista, mutta asiantuntija-aspektin mukaan tuominen on muutta-

nut tätä kokonaisuutta yhä enemmän, eikä tarkkaa selvyyttä vastuun nykyisestä tilasta ole kummallakaan. Pääsääntöisesti noudatetaan yhä samaa käytäntöä, mutta neuvontapalveluiden käänöpuolena kirjanpitäjän oikeudellinen vastuu on laajentunut ja kirjanpitäjä voi joutua yhä helpommin syyteeseen viranomaisen ja asiakkaan toimesta. Neuvontapalveluihin sisältyy aina enemmän rikosoikeudellista riskiä kuin aiemmin kirjanpitäjien tekemään teknisen suorittamisen toimintaan. (Teppo Laine Eduhouse/Legistum 2017.)

2.2 Tilitoimiston asema ja vastuu

Tilitoimiston tehtäviin kuuluu asiakkaiden liiketoiminnan talousasioiden hoitaminen, neuvonta ja asiantuntemuksen tarjoaminen toimeksiantosopimuksella. Tilitoimistolla on suuri asema määriteltäessä vastuuta kirjanpidon tekemisestä, mutta myös valmiista kirjanpidosta. Tilitoimistojen vastuuta asiakkaalle tehdystä kirjanpidosta määrittelee suuressa osin toimeksiantosopimus. Toimeksiantosopimuksen tuleekin asettaa tarkat raamit, joiden pohjalta pääasiallinen vastuu toimitetuista aineistoista, tositteista ja niiden oikeellisuudesta onkin yrittäjällä itsellään. Asiantuntijavastuu kuitenkin kaventaa tätä tilitoimiston vastuuvapautusta ja aiheuttaa muutoksia korvaussummiin. Tilitoimistojen toimeksiantosopimukset pohjautuvatkin pitkälti yrityksen omaan palvelukäsikirjaan sekä KL2004 ehtoihin.

KL2004 sopimukseen on tehty muutos vuonna 2017, jonka mukaan tilitoimistoa suojaavan vastuunrajoituksen määreitä ja summia on muutettu. Tämä ehto onkin tarjonnut yhdessä vakuutusyhtiön kanssa turvaa tilitoimistoille mahdollisen vahingon sattuessa.

“25. Tilitoimisto ei vastaa välillisistä vahingoista, kuten tulon, liikevaihdon tai markkinoiden menetyksestä, tuotannon tai palvelun keskeytymisestä, saamatta jääneestä voitosta taikka muusta niihin verrattavasta vahingosta. Tilitoimisto vastaa vain huolimattomuudestaan johtuvista välittömistä vahingoista. Tilitoimiston vastuun enimmäismäärä on kuitenkin aina enintään 10 000 euroa yhdessä vahinkotapahtumassa ja saman tilikauden aikana ilmenneistä vahinkotapahtumista yhteensä enintään 20 000 euroa, ellei muusta enimmäismäärästä ole nimenomaisesti sopimuksessa sovittu. Vahinko katsotaan yhdeksi vahinkotapahtumaksi, vaikka siihen olisi vaikuttanut saman virheen toistuminen ja vaikka se vaikuttaisi useampaan tilikauteen. Vahingon katsotaan ilmenneen ko-

konaan sen tilikauden aikana, jolloin se olennaisilta osiltaan ilmeni, vaikka jokin vahingon osa ilmenisi muuna tilikautena. Sopimusrikkomus, virhe tai laiminlyönti Palvelujen suorittamisessa eivät aiheuta tilitoimistolle muuta seuraamusta kuin mitä edellä on todettu.” (KL2004 ehdot.)

Tilitoimisto onkin sopimussuhteessa asiakkaaseen ja kirjanpitäjä on vastuussa isännän vastuun nojalla tilitoimistolle. Rikosoikeudellisen vastuun kohdistuessa kirjanpitäjään tämä tilanne muuttuu kuitenkin kirjanpitäjää vastaan, jolloin hän on täysin vastuussa omasta työstään ja tekemistään kirjauksista. Vastuun rajoituksen mukaan ”Tilitoimisto ei ole korvausvelvollinen, jos vahinko on aiheutunut asiakkaan antamien tietojen tai ohjeiden taikka toimitetun aineiston puutteellisuudesta, virheellisyydestä tai viivästymisestä tai muutoin asiakkaan syystä tai mikäli vahingon on aiheuttanut asiakkaan puolesta tai lukuun toiminut muu kuin tilitoimiston henkilö.”(YSE KL 2004.) Tilitoimiston vastuu rajoittuu siis heidän puoleltaan tehtyyn sopimusrikkomukseen, laiminlyöntiin tai huolimattomuudesta aiheutuneisiin vahinkoihin. Ehto asettaa kuitenkin kirjanpitäjän epäedulliseen asemaan asiantuntija-aseman myötä. Tilitoimistojen toiminnassa erityisesti riskejä kohdistuu saadun materiaalin sisällön, kattavuuden ja oikeellisuuden arviointiin sekä lähdekritiikkiin. Tilitoimisto on kuitenkin vastuussa kirjanpitäjänsä tekemästä työstä ja näin välillisesti myös kirjanpidon teknisestä oikeellisuudesta. Erityisen paljon riskejä kohdistuu kuitenkin asiakkaalle annettuihin neuvoihin sekä passiivisuuden asiakkaan liiketoimintaa tai huolimattomuutta kohtaan. Tilitoimistot ovat kuitenkin velvoitettuja tekemään toimeksiantosopimuksella asiakkaan kirjanpitoa, vaikkei asiakas maksaisi laskuaan, mutta tilanteeseen tulisi puuttua eikä seurata vain passiivisesti sivusta, sillä kirjanpitäjän passiivisuus useimmiten voi aiheuttaa asiakkaalle lisää taloudellista menetystä. Tilitoimisto ei ole kuitenkaan korvausvelvollinen, jos vahinko on aiheutunut asiakkaalta tulleiden tositteiden tai neuvojen pohjalta. (YSE KL2004.)

Tilitoimistot ovat velvoitettuja ottamaan YSE-ehtojen mukaan vastuuvakuutuksen, joka koskee koko heidän liiketoimintaansa sekä johtoa. Vastuuvakuutuksen tarkoituksena on korvata toimialaan kuuluvasta toiminnasta ulkopuoliselle aiheutunut taloudellinen vahinko, josta voidaan katsoa tilitoimiston olevan muuten korvausvelvollinen. Myös oikeusturvavakuutuksen katsotaan olevan tärkeässä asemassa, sillä useimmiten tilitoimistot ovat mieluiten syytilanteessa valmiimpia suojelemaan mainettaan ja sopimaan mahdolliset riitatilanteet kuin viedäkseen tapaukset oikeuteen asti. (OP-vakuutus.)

Tiltoimistolla ja kirjanpitäjällä onkin aktiivinen puuttumisvelvollisuus, jonka pohjalta heidän tulee välittömästi puuttua asiakkaan epämääräiseen ja lainvastaiseen toimintaan ja oman etunsa vuoksi irtisanoa toimeksiantosopimus asiakkaaseen (Rekola-Nieminen Leena 2016). Tiltoimistolla ja kirjanpitäjällä ei ole suoranaisesti täytäntöönpanovelvollisuutta, mutta tulee kiinnittää huomiota miten yritys suorittaa maksujaan eikä laiminlyö niitä. Yleisimmässä tapauksessa yrittäjä maksaa kaikki verottajan suoritukset, sekä isoimpien yhteistyökumppaniensa suoritukset, mutta laiminlyö muita osapuolia ja asettaa tämä tiltoimiston avunantajaksi velallisen epärehellisyyteen.

Toimeksiantosopimuksen lisäksi myös hyvä tiltoimistotapa sitoo tiltoimistoja työsääntöihin. Hyvä tiltoimistotapa asettaa rajoitteita, joiden tarkoituksena on säädellä, kuka voi tehdä kirjanpitoa, mutta myös samalla turvata tilitoimistoa ja alaa yleensäkin. Määritelmässä vaaditaan muun muassa palkattavaksi vain ammattilaisia, käyttämään asianmukaisia välineitä ja ajan tasalla olevia ohjelmistoja, työntekijöiden tulee ylläpitää ammattitaitoaan sekä noudattaa salassapitovelvollisuutta. Yhdessä nämä asettavat lisää määritelmiä toiminnalle, mutta luovat samalla turvaa sekä asiakkaille että kirjanpitäjille. (Taloushallintoliitto, Hyvä tiltoimistotapa.)

3 TALOUSRIKOKSEN MUODOT

3.1 Kirjanpitorikokset

Talousrikoksiin luokitellaan useita eri rikoksia, mutta opinnäytetyön tekijä paneutuu tässä vain osaan niistä ja ennen kaikkea niihin, joiden voidaan katsoa olevan edes välillisessä vaikutuksessa kirjanpitäjän työhön. Kirjanpitorikoksilla on yleensä selkeä taloudellinen vaikutus asianomaisen toimintaan, mistä johtuen niiden tutkimisessa ollaan erityisen tarkkoja, ja verotarkastusten sekä harmaan talouden tutkimusten määrää on viime vuosina nostettu. Kirjanpitäjän edellytetään olevan talouden ammattilainen, joka tuntee kaiken tarvittavan lainsäädännön ja osaa tehdä työnsä lakeja, normeja ja Kilan lausuntoja noudattaen. Säännösten tarkoituksena on ensisijaisesti taata oikean ja riittävän kuvan antavan kirjanpidon ja tilinpäätöksen toteutuminen. (Rekola-Nieminen Leena 2016.) Osittainkin ohjeiden laiminlyönti on rangaistavaa ja voi johtaa sakkoihin tai suurempiinkin sanktioihin.

Kirjanpitovelvollinen, tämän edustaja tai edustajaksi uskottu, kuten kirjanpitäjä, syyllistyy kirjanpitorikokseen vaikeuttaessaan oikean ja riittävän kuvan saamista velvollisen liiketoiminnan taloudellisesta tuloksesta. Myös liiketapahtumien kirjaamisen tai tilinpäätöksen laiminlyönti, kirjanpidon väärät ja harhaanjohtavat kirjaukset sekä kirjanpitoon liittyvien aineistojen kätkeminen, väärentäminen, hävittäminen tai vahingoittaminen johtavat kirjanpitorikossyytteesen. (Kirjanpitolaki 1336/1997.)

(Kirjanpitolaki 1336/1997 8:4§) Kirjanpitorikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

- 1) laiminlyö kirjanpitomerkintöjen tekemisen 2 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa,
  - 2) laiminlyö 2 luvun 10 §:ssä tarkoitetun kirjanpitoaineiston säilytysvelvollisuuden,
  - 3) laatii tilinpäätöksen tai konsernitilinpäätöksen vastoin 3 luvun 2 §:ää tai
  - 4) laiminlyö 3 luvun 9 §:ssä tarkoitetun ilmoittamisvelvollisuuden,
- on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 30 luvun 9 tai 10 §:ssä tarkoitettuna kirjanpitorikoksena tai tuottamuksellisena kirjanpitorikoksena, eikä teosta ole muuallaan laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, kirjanpitorikkomuksesta sakkoon.

3.1.1 Verorikos

Verorikoksella tarkoitetaan tekijän tahallisuutta olla noudattamatta viranomaisen antamia säädöksiä ja samalla antaa valheellista tietoa yrityksen toimintaan liittyvistä asioista. Kirjanpitorikosta pidetäänkin usein apurikoksena verorikokseen. Yleisin verorikos on verojen maksamattomuus, niiden kiertäminen tai väärän tiedon pohjalta tehty ilmoitus verottajalle. Verorikokset ovatkin yleisimpiä taloushallinnon rikoksia, joihin yritykset syyllistyvät, mutta ovat samalla tietoisia. Verorikoksista nostetaan useimmiten syytteitä ja haetaan korvauksia, sillä kirjanpitäjäkin on helposti avunantajana verorikoksissa. (Rikoslaki 29.)

3.1.2 Velallisen rikos, kirjanpitorikos RL 30:9§

Kirjanpitorikoksessa kirjanpitovelvollinen tai hänen toimeksiantajansa on rikkonut määräystä ja laiminlyönyt kirjaamisia tai tehnyt ne puutteellisin tai virheellisin tiedoin, merkinnyt vääriä tai harhaanjohtavia tietoja kirjanpitoon, jotka vääristävät kokonaiskuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta.

Velallisen rikossäännöksillä pyritään suojaamaan velkojien taloudellisia saatavia ja turvaamaan lainantajan luottamusta velallisen rehelliseen toimintaan taloudellisessa kriisitilanteessa. Velallisen rikokset liittyvät useimmiten tilanteisiin, joissa velallinen on joutunut taloudelliseen ahdinkoon. Velallisen rikoksen alapykäläisiä ovat velallisen epärehellisyys, törkeä velallisen epärehellisyys ja velallisen petos. Näissä kaikissa velallisen rikoksen muodoissa on yhteistä taloudellisen hyödyn hakeminen esimerkiksi konkurssin tai saneerausmenettelyn turvin salaten omaisuutensa. Velallinen rikos edellyttää aina velallisen hyötymistarkoitusta. (Rikoslaki 39§.)

3.2 Oikeustapaukset

Yhä useammin kirjanpitäjäksi voidaan asettaa syyteeseen avunannosta kirjanpitorikoksessa, vaikka aiemmin kirjanpitäjiä kuultiin vain todistajina. Koska kirjanpitäjän uutta asemaa asiantuntijana ei ole varmistettu tai uutta roolia luotu, ei ole oikeusasteellakaan vielä täysin selvää, missä asemassa kirjanpitäjiä siellä tulisi käsitellä. Voidaan kuitenkin sanoa vastuun selvästi kiristyneen viime vuosina ja kynnyksen syyteeseen asettamiseen madaltuneen.

Korkeimmassa oikeudessa ja hovioikeudessa on käsitelty useita kirjanpitoon liittyviä rikoksia, joissa syytettynä on ollut kirjanpitäjä tai tilitoimisto (Tilastokeskus 2014). Seuraavissa kappaleissa esitellään muutamia esimerkkejä ja päätöksiä, miten kirjanpitorikokset ovat oikeudessa saaneet ratkaisuja.

3.2.1 KKO 2010:91

“A, joka yksin omisti yhtiön osakekannan ja oli sen hallituksen ainoa jäsen, oli ulosotossa todettu varattomaksi. Yhtiö oli antanut lainoja A:lle sekä eräille hänen lähipiiri-yhtiöilleen, joilla ei ollut velkojen maksuun käytettävissä olevia varoja. A:n lainoja oli lyhennetty A:n yhtiöstä saamalla osingoilla. Lainat oli yhtiön kirjanpidossa kirjattu tilinpäätöksiin yhtiön saataviksi A:lta ja lähipiiri-yhtiöiltä sen määräisinä kuin lainoja oli nostettu. Kysymys kirjanpitorikoksen ja sen törkeän tekemuodon tunnusmerkistön täytymisestä sekä lievemmän lain periaatteen soveltamisesta. Kysymys myös A:n ja yhtiön kirjanpidon hoitaneen tilitoimiston toimitusjohtajan osallisuudesta rikokseen.” (Finlex 2011.)

Korkein oikeus päätyi siihen, että syytetyt olivat yhdessä tuumin syyllistyneet rikokseen antaen tietoja, joiden tiesivät olevan vääriä ja vääristävän yrityksen tilinpäätöstä sekä puutteelliset liitetiedot. Menettelyllään he olivat tarkoituksenmukaisesti estäneet muita saamasta selkeää ja riittävää kuvaa yrityksen oikeasta toiminnasta. A tuomittiin kirjanpitorikoksesta reilun vuoden mittaiseen vankeustuomioon, joka määrättiin ehdolliseksi koeajaksi. B puolestaan sai myös tuomion kirjanpitorikoksesta ja päiväsakkoja. (KKO 2010:91)

Kyseinen käsittely on ollut merkittävä tarkasteltaessa kirjanpitorikoksia ja kirjanpitäjän asemaa, sillä käsittelyyn on viitattu useissa myöhemmissä oikeudenkäynneissä ja sitä on pidetty ennakkotapauksena ja suunnannäyttäjänä muissa kirjanpitorikosoikeudenkäynneissä sen jälkeen. Sen pohjalta voidaankin tulla johtopäätökseen, että kirjanpitäjän vas-

tuu kasvaa samassa suhteessa kuin hänen tietonsa asiakkaan taloudellisesta tilanteesta ja KKO onkin korostanut kirjanpitäjän vastuuta kirjanpidon asiantuntijana.

3.2.2 KKO 2016:2

“Rakennusallalla toimivan elinkeinonharjoittaja A:n toiminimeä ei ollut hyväksytty ennakkoperintärekisteriin. Elinkeinoharjoittaja B perusti toiminimelleen aputoiminimen, jonka nimissä rakennusalan toimintaa harjoitettiin pääosin A:n työpanokseen perustuen. Kysymys siitä, oliko rakennustoiminta tosiasiaa A:n toimintaa, ja oliko sen perusteella A:n toiminimen kirjanpito siten virheellistä tai harhaanjohtavaa, että A ja toiminimen kirjanpitäjä olivat syyllistyneet kirjanpitorikokseen ja B avunantoon siihen.” (KKO 2016.)

KKO päätti lopulta, että koska A:n toiminimeä ei ollut ennakkoperintärekisterissä oli B:n hänelle tekemiä suorituksia pidettävä työkorvauksena. Samaten KKO katsoi A:n liiketoiminnan olleen sellaista, ettei syytteen tekotarkoituksen mukainen laiminlyönti täytynyt ja katsoi ettei A ja C ole syyllistynyt kirjanpitorikokseen tai törkeään kirjanpitorikokseen eikä B avunantajaksi aiemmin mainittuihin rikoksiin. Tällä tuomiolla KKO kumosi kaikki alempien asteiden tuomiot.

3.2.3 KKO 2007:102

Ammatinharjoittaja oli neljänä peräkkäisenä vuotena jättänyt veroilmoituksissaan ilmoittamatta osan tuloistaan. Hänen menettelyään pidettiin yhtenä rikoksena.

“Syyttäjä lausui, että A oli ammatinharjoittajana lääkärin ammattia harjoittaessaan jatkuvasti ainakin vuosina 1997 - 2000 laiminlyönyt kokonaan taikka ainakin osaksi liike-tapahtumien kirjaamisen ja tilinpäätösten laatimisen. A oli laiminlyönyt merkitä ammatinharjoittajan kirjanpitoon liiketapahtunina maksetut menot, korot ja verot sekä saadut tulot samoin kuin tavaroiden ja palvelusten oman käytön. A oli lisäksi mainittuna aikana laiminlyönyt kokonaan tilinpäätösten laatimisen.

Kerrotulla menettelyllään A oli olennaisesti vaikeuttanut oikean ja riittävän kuvan saamista harjoittamansa lääkärin ammatin taloudellisesta tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.” (Finlex, KKO 2007:102.)

Lopulta syytetty sai päätöksen verorikoksesta veropetoksena, josta määrättiin 2-3 kk ehdollista vankeutta. Toimia ei pidetty törkeänä veropetoksena niiden jakauduttua useammalle vuodelle ja ilmoitukset oli kuitenkin tehty, vaikkakin liian harvoin. Rikoslain 29 luvun 2 §:n mukaan veropetos on törkeä, jos siinä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja veropetos on myös kokonaisuudessaan arvostellen törkeä. Tämä kyseinen käsittely ei kuitenkaan yltänyt vielä törkeän veropetoksen taloudellisen hyödyn tavoitteluun pimitettyjen palkkatulojen jäädessä niin mataliksi. (Finlex, KKO 2007:102.)

4 ASIANTUNTIJAVASTUU JA -ASEMA

Kirjanpitäjistä asiantuntijaksi

Asiantuntijavastuun on aiemmin katsottu koskettavan vain asiantuntija-asemassa toimivia henkilöitä, kuten juristeja ja lääkäreitä. Viimeaikaisten toimien valossa on kuitenkin yhä enemmän alkanut näyttämään, että vastuuta on pyritty laajentamaan yhä enemmän koskemaan myös kirjanpitäjiä. Tilitoimistot ja kirjanpitäjät heidän työntekijöinään pyrkivät yhä enemmän tuottamaan lisäarvoa asiakkailleen ja toimimaan näin asiakkaiden taloudellisina neuvonantajina antaen yhä enemmän neuvovaa suhtautumista yritysten toimintaan. (Vento 2005.)

Lisäarvon tuottaminen asiakkaalle ja erilaisten kirjanpidon ulkopuolisten ratkaisujen tarjoaminen syventävät luonnollisesti asiakassuhdetta ja auttavat asiakasta saamaan ammattilaisen mielipiteellä lisäarvoa omalle liiketoiminnalleen. Tämä malli kuitenkin asettaa oikeudellisessa mielessä kirjanpitäjän epäedulliseen asemaan, kun astutaan pois kirjanpitolain asettamista rajoista. Tilitoimistot haluavat laajentaa tarjoamiaan palveluita aina asia- ja velkakirjojen tekemisestä erilaisiin laskelmiin, joiden pohjalta asiakkaan on helpompi päättää, haluaako hän nostaa itselleen palkkaa vai osinkoa. Mutta samalla tämä kasvavien lisäpalveluiden muutos ajaa kirjanpitäjiä yhä enemmän pois omalta turvatulta alueeltaan kohti asiantuntijan asemaa, joka myös lisää heidän oikeudellista vastuutaan. Kirjanpitäjän vastuuta voidaan toki pienentää oikein laaditulla toimeksiannolla, mutta koska tilanne ei ole vielä ollut ajankohtainen, ei ennakonäyttöä ole.

Asiantuntijalla on aina selonottovelvollisuus, mikä antaa ankarasti oikeudellista vastuuta, jolloin kirjanpitäjä ei voi vedota tietämättömyyteensä, vaan hänen tulee ottaa selvää asioista ja oman harkintansa mukaan tehdä kirjaukset. Rikosvastuu edellyttää kuitenkin mahdollisuutta toimia toisin, jolloin asiakkaan käskyyn vetoaminen ei päde. Eri aloilla onkin alkanut esiintyä yhä enemmän asiantuntijoita, joiden työn varaan asetetaan paljon vastuuta. Neuvontapalveluun sisältyy kuitenkin aina yhä enemmän rikosoikeudellista riskiä kuin aiemmin kirjanpitäjän tekniseen suorittavaan toimintaan on katsottu kuuluneen.

Tämänhetkisen tietämyksen perusteella kirjanpitäjän tuleekin toimia aiemman käytännön mukaan, mutta muutamia seikkoja huomioiden ajateltaessa asiantuntijaroolia. Ennakoidakseen ja minimoidakseen riskejä tulee kirjanpitäjän pitää huoli materiaalin oikea-aikaisesta toimittamisesta, vaatia puuttuvaa materiaalia, pitää huoli saamansa materiaalin oikeellisuudesta, pitää silmällä kokonaiskuvaa yrityksestä, huomauttaa epäkohdista ja käyttää maalaisjärkeä kieltäytymällä tekemästä hämäriä tai laittomia kirjauksia ja viimeisenä vaihtoehtona irtisanoa toimeksiantosopimus.

Tilitoimiston asema asiantuntijana

Tilitoimiston kantavana ajatuksena tulisi olla tukea yrittäjää ja auttaa häntä menestymään liiketoiminnassaan. Mutta missä kohtaa tämä yrittäjän tukeminen ja liiketoiminnan auttaminen meneekin jo seuraavalle asteelle, jossa alkaa olla kyse yritystoimintaan puuttumisesta, jolloin myös tilitoimiston vastuu asiantuntemusta antavana tahona nousee?

Tilitoimistot seisovat kirjanpitäjiensä takana kuitenkin vain tiettyyn asteeseen, mitä YSE KL2004 heitä velvoittaa, minkä jälkeen kirjanpitäjät ovat täysin vastuussa antamistaan neuvoista ja tekemistään päätöksistä asiakkaan puolesta. Useimmiten kirjanpitäjät ovat täysin tietämättömiä tämänlaisista väärinkäytöksistä ja riidoista asiakkaan ja tilitoimistojen välillä, koska yleensä syytteet saadaan sovittua ennen oikeudenkäyntiä sekä asiakkaan että tilitoimiston halutessa suojella omaa imagoaan ja mainettaan markkinoilla. Yhä enenevässä määrin myös asiakkaat ovat tulleet tietoisiksi omista oikeuksistaan kuten ilmoitus- ja korjausvelvollisuudesta havaitessaan virheen tai asiakaslähtöiseen arviointiin. Ilmoitus- ja korjausvelvollisuus velvoittaa tilitoimistoa korjaamaan viipymättä 2 viikon aikana asiakkaan huomaaman virheen kirjanpidossa. Asiakaslähtöinen arviointi on johtanut jo useisiin rikostutkimuksiin, kun asiakas on itse laittanut esitutkintapyyntönsä ja syyttänyt kirjanpitäjää haluten vahingonkorvausta saamastaan huonosta palvelusta, puuttuvista viranomaisilmoituksista tai puutteellisesta raportoinnista, vaikka heillä olisi laskuja maksamatta, mistä johtuen kirjanpitoa ei ole tehty ajallaan tai ollenkaan ja asiakkaalle on aiheutunut tästä kustannuksia. (Kaisanlahti Timo, Björklund Mika, Jänkälä Markku 2009.)

Asiantuntijavastuun on kuitenkin samanaikaisesti katsottu kaventavan tilitoimiston vastuuvapautusta, jolloin vastuu siirtyy myös korvausasioissa yhä enemmän kirjanpitäjän harteille. Samaten oikeuskäsittelyissä on huomattu, että asiantuntijavastuun korvaussummiin on tullut muutoksia. Asiantuntija asemasta huolimatta tilitoimistoilla on vastuunsa ja siellä työskentelevä kirjanpitäjä ei voi kuitenkaan joutua yksin vastuuseen asiakkaan kirjanpitoon tekemästä virheestä, vaan vastuu on pääsääntöisesti kuitenkin tilitoimistolla. Työntekijän vastuun voidaan siis katsoa olevan toissijaisessa asemassa, ellei hän ole työllään tahallaan aiheuttanut vahinkoa. (Vento 2009.)

Asiantuntijapalveluita tarjottaessa tulisikin kiinnittää erityisen paljon huomiota toimeksiantosopimukseen, sillä sen avulla korvausvastuuta saadaan pienennettyä, vaikka se onkin erilainen verrattuna muihin sopimusehtoihin ja sopimusperusteisiin. Asiantuntijan tekemä pienikin virhe aiheuttanee kuitenkin usein asiakkaalle isoja taloudellisia menetyksiä ja selkeää normistoa ei ole, miten näitä asiantuntija-asemassa olleiden henkilöiden virheitä tulisi käsitellä tai rangaista. (Norros Olli 04/2008.)

5 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli paneutua taloushallinnon alaa ja erityisesti kirjanpitoalaa kohdanneeseen muutokseen, joka on laittanut kirjanpitäjän oikeudellisen vastuun tarkastelun aivan erilaiseen tilanteeseen. Aluksi paneuduttiin hyvään kirjanpitotapaan ja kirjanpitäjän asemaan, siihen kuuluviin säädöksiin sekä tehtäviin ja kirjanpitäjän muuttuneeseen roolitukseen. Tilitoimiston vastuuta käsiteltiin ennen kaikkea pohjautuen useimpien toimistojen käyttämän YSE KL2004 -toimeksiantosopimukseen, sen mahdollisuuksiin ja rajoitteisiin. Talousrikosten osalta raapaistiin pintaa erityisesti kirjanpitoa koskevilla rikoksilla sekä miten asiaa käsitelleet oikeuskäsittelyt ovat muovanneet toimintaa ja uusia normeja kirjanpidossa. Lopuksi vielä pohdittiin sekä kirjanpitäjän että tilitoimiston vastuuta ja asemaa, kun on yhä enemmän otettu käyttöön asiantuntijatyö ja -rooli.

Monien muiden alojen tapaan myös taloushallinto ja kirjanpito ovat olleet muutaman vuoden ajan suurten mullistusten alaisena automaation ja toimenkuvien muuttuessa. Yhä enemmän yritysten kirjanpidon kirjaukset eri osa-alueilla jakautuvat useamman henkilön tehtäväksi, jolloin kokonais kuvan havaitseminen saattaa hämärtyä ja kirjanpitäjällä ei ole selkeää kuvaa yrityksen toiminnasta. Tämä jakautunut vastuu aiheuttaaakin riskejä siitä, kenelle vastuu lopulta kuuluu. Kirjanpitäjän tulisi kuitenkin ammattitaitonsa pohjalta osata nähdä tekemästään kirjanpidosta selkeä kokonaiskuva ja osata puuttua mahdollisiin epäkohtiin. Automaation lisääntyminen ja siitä johtuva toimenkuvan muutos on asettanut kirjanpitäjät yhä enemmän asiantuntijan asemaan. Laajasti mediassakin puhutusta muutoksesta on kuitenkin tehty kovin vähän tutkimuksia, päätöksiä tai uusia näkökulmia antavia kirjoituksia. Oikeusasteella voidaan jo huomata selkeää muutosta käytännöissä, kun kirjanpitäjän asema todistajana on muuttunut syytetyksi tai avunantajaksi kirjanpitorikoksessa.

Ala on kuitenkin erittäin säädelty ja erilaisten lakien ja normien ohjaama, mikä luo tiettyä turvaa päivittäiselle tekemiselle. Tämä huomioon ottaen voidaankin miettiä, että automaatiosta huolimatta puolet viikkotyöajasta kirjanpitäjän työnkuva pysyy samana, mutta lopun ajan hän käyttää muihin asiantuntijapalveluihin. Siihen, onko se käytännössä huono asia, on vaikeaa vielä ottaa näkökantaa. Opinnäytetyön tekijä ei ole itse koskaan tehnyt paperista kirjanpitoa, vaan hän on astunut suoraan sähköiseen kirjanpitoon yrityksessä, jossa halutaan vakavasti kehittää alan toimintoja ja tulevaisuutta kohti

muuttuvia aikoja. Automaatio ja sähköinen visuaalinen työ ovatkin olleet opinnäytetyön tekijälle mieluisia ja hän kokee uusien palveluiden tarjoavan myös mukavaa haastetta ja mielenkiintoa työskentelyyn. Tästä johtuen hän halusikin perehtyä vastuun muutokseen, jotta hän osaisi tehdä työnsä toki jatkossakin kaikkien normien mukaan, mutta tarjoten kuitenkin asiakkaille yhä parempaa palvelua.

Laajemmin asiaan tutustuessaan opinnäytetyön tekijä löysi kirjallisuudesta ja oikeuskäytännöistä kovin vähän asiantuntijavastuuta koskevaa materiaalia, mistä johtuen asiantuntijapalveluita tarjoavien yritysten tiedossa ei ole tarkasti vastuunjakautuminen tarjoamistaan palveluista, minkä opinnäytetyön tekijä näkee ongelmana. Kuitenkin asiantuntijatyö on noussut tärkeään rooliin erityisesti kirjanpitäjien keskuudessa, kun asiakkaat haluavat ammattilaiselta varmistusta ja ohjeita, kuinka tulee toimia. Automaatio on siirtänyt kirjanpitäjän jo useimmissa toimistoissa tekemään sähköistä kirjanpitoa ja erilaisilla automatisoinneilla he saavat kirjanpidon materiaalin menemään automaattisesti oikeille tileille, jolloin kirjanpitäjän tehtäväksi jää vain tarkistaa valmis materiaali, laatia asiakkaalle raportit ja tarvittaessa tulkita kokonaiskuvaa siitä asiakkaan tarpeisiin. Jo tämä selkeä työnkuvan muutos on vapauttanut kirjanpitäjän aikaa teknisestä toteutuksesta lähemmäs asiakasta tarjoten näin liiketoimintaa parantavia lisäpalveluita.

Tilitoimistojen toimeksiantosopimukset tarjoavat kuitenkin edelleen turvan sekä kirjanpitäjälle että asiakkaalle luoden luottamussuhdetta heidän välilleen.

Tärkeimpänä seikkana, ennen kuin oikeudellinen vastuu kunnolla selviää, on että kirjanpitäjä tekee jatkossakin tarkkaa ja lainmukaista työtä sekä pyytää kirjallisen vahvistuksen asioihin. Kirjallisella todistus- ja tositeaineistolla on kuitenkin merkittävä rooli oikeuskäytännöissä, sillä se luo molemmille osapuolille selkeää turvaa riitatilanteissa, joissa muuten olisi vain sana sanaa vastaan. Toivottavasti alalle saadaan kuitenkin pian selvyttä ja tämä vastuun rajautuminen saataisiin määriteltyä kaikkien osapuolien tietoon, jolloin yhteistyökin sujuisi varmasti jouheammin, eikä vastuun jakautuminen olisi enää niin epäselvää.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Hällström Minna 2007. Kirjanpitäjän ja tilintarkastajan vastuusta talousrikoksissa

Kaisanlahti Timo, Björklund Mika, Jänkälä Markku 2009. Kirjanpito-oikeus

Leppiniemi Jarmo & Kaisanlahti Timo 2016. Oikeat ja riittävät kirjaukset

Mäkelä Kaisa 2001. Talouselämän rikokset rikosoikeus ja kriminaalipolitiikka

Norros Olli. Vahingonkorvaus asiantuntijapalveluissa. Lakimies 04/2008

Rekola-Nieminen Leena 2016. Kirjanpitolaki käytännössä

Taloushallintoliitto, Hyvä tilitoimistotapa

Teperi Väinö. Oikeudelliset riskit tilitoimistojen työssä. Tilisanomat 3/2007

Tuomi-Sorjola Pia 2013. Kirjanpito, tilinpäätös ja verotus

Vento Harri 2009. Asiantuntijavastuu korostuu ja riskit lisääntyvät. Tilisanomat 01/2009

Internetlähteet

OP vakuutus, Yrityksen riskien hallinta ja vastuuvakuutus. Luettu 20.3.2018
<https://uusi.op.fi/yritykset/riskienhallinta/vakuutukset/toiminta/vastuuvakuutus>

Finlex, KKO:n päätökset. Luettu 30.4.2018
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2010/20100091>

Korkein oikeus, ennakkopäätös. Luettu 3.5.2018
www.korkeioikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/precedent/1454499527663.html

Finlex KKO:n päätökset. Luettu 3.5.2018
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2007/20070102>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161376>

<https://taloushallintoliitto.fi/ajankohtaista/myos-tilitoimisto-voisi-joutua-vastuuseen-torkeasta-kirjanpitorikoksesta-22122016>

<https://www.linkedin.com/pulse/törkeä-kirjanpitorikos-oikeushenkilölle-markku-ojala>

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/60375/Ahola.Eerik.pdf?sequence=1>

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97410/GRADU-1434537057.pdf?sequence=1>

Teppo Laine Eduhouse /Legistum 2017. Kirjanpitäjän rikosoikeudellinen vastuu

Oikeustapaukset

KKO:2010:91

KKO:2016:2

KKO 2007:102

Lainsäädäntö

Kirjanpitolaki 1997/1336

Rikoslaki 1889/39

KILA:n lausunnot 2005/1762, 2005/1770 ja 2011/1866

